

Mustafa AYYILDIZ

Dr. Öğr. Üyesi | Assist. Prof. Dr.

Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Gümüşhane-TÜRKİYE
Gumushane University, Faculty of Letters, Department of Turkish Language and Literature, Gumushane-TURKIYE
ORCID: 0000-0002-6594-3080
mustafaayyildiz29@hotmail.com

Esra CANLI AKTÜRK

Türkçe Öğretmeni | Turkish Teacher

Gümüşhane Milli Eğitim Müdürlüğü, Gümüşhane, TÜRKİYE
Gümüşhane Directorate of National Education, Gümüşhane- TURKIYE
ORCID: 0000-0001-8792-9506
alenbera29@gmail.com

Cihan Aktaş'ın Hikâye ve Romanlarında “Değer” Kavramı¹

Öz

Cihan Aktaş, farklı edebi türlerde kaleme aldığı eserlerinde kadın, sanat, toplumsal hayat, düşünce hareketleri, kamusal ve siyaset sorunlarına çözümleyici bir bakış açısıyla yaklaşır, yaşanan çatışma ve olayların sebeplerine dikkat çekerek bu konuları inceleyen pek çok edebi eseri de kaleme alır. 1980 sonrası dönemde, ihtilal yıllarında eser veren yazar, dindar insanların karşılaştığı sorunlar ve insan özgürlüğünü kısıtlayan engeller karşısında kayıtsız kalmaz. Eserlerinde modern hayatın getirdiği değişimler ve kadın karakterlerin yanı sıra yazarın üzerinde durduğu bir başka tema da göç kavramıdır. Hikâye ve romanlarının temelini hayatı, dünya görüşü ve sanat anlayışının oluşturduğu sanatkar; yazar, mimar, sinema eleştirmeni, gazeteci ve fikir insanı gibi çok yönlü kimliğiyle Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada Cihan Aktaş tarafından kaleme alınan 13 hikâye ve 5 roman türündeki eserlerde yer alan değer kavramları incelenmiştir. Betimsel nitelikte genel tarama modeli kullandığımız çalışmamızda belirlediğimiz 25 değer bakımından ilgili eserler taranmıştır. Yapılan incelemede değerlerin ele alınış yönleri tespit edilerek değerlerle ilgili sonuçlara varılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde eserlerde inanç, sevgi, temizlik, aileye verilen önem değerlerine sıkça rastlanırken kanaatkârlık ve özgürlük değerleri üzerinde daha az durulduğu sonucuna varılmıştır. İncelediğimiz eserlerde değer kavramına yönelik olumsuz iletiler ise bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cihan Aktaş, Değer, Hikâye, Roman.

The Concept of “Value” in Cihan Aktaş's Stories and Novels

Abstract

In her works written in different literary genres, Cihan Aktaş approaches the problems of women, art, social life, thought movements, publicity and politics from an analytical perspective, and he also writes many literary works that examine these issues by drawing attention to the causes of conflicts and events. The author, who wrote works in the post-1980 period, during the years of revolution, does not remain indifferent to the problems faced by religious people and the obstacles that restrict human freedom. In addition to the changes brought by modern life and female characters in her works, another theme that the author focuses on is the concept of migration. An artist whose life, worldview and understanding of art form the basis of his stories and novels; She has an important place in Turkish literature with his versatile identity such as writer, architect, film critic, journalist and intellectual.

In this study, the value concepts in 13 stories and 5 novels written by Cihan Aktaş were examined. In our study, in which we used a descriptive general scanning model, the relevant works were scanned in terms of 25 values we determined. In the examination, the aspects of the values were determined and conclusions about the values were reached. As a result of the findings, it was concluded that while the values of faith, love, cleanliness and the importance given to family were frequently encountered in the works, the values of contentment and freedom were less emphasized. There are no negative messages regarding the concept of value in the works we examined.

Keywords: Cihan Aktaş, Value, Story, Novel.

¹ Bu çalışma Esra Canlı Aktürk tarafından Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Ayyıldız danışmanlığında hazırlanan “Cihan Aktaş'ın Hikâye ve Romanlarında Değer Kavramı” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Giriş

Psikolojiden dine, sosyolojiden felsefeye, ekonomiden antropolojiye kadar pek çok disiplinle ilişkili olan değer kavramı genel olarak insanlar tarafından benimsenen ve insanların düzenli bir hayat sürebilmeleri için gerekli olan inanç, duygu, kural ve çeşitli davranış biçimleri olarak ifade edilebilmektedir. Farklı disiplinlerce ele alınmasının tabii bir sonucu olarak da değer kavramının yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından farklı tanımlamaları ve sınıflandırmaları da yapılmaktadır.

Araştırmacılar değerlerin özelliklerini belirtirken değerlerin birbirlerini tamamladıklarını yani kendi içlerinde bağımsız olmadıklarının altını çizmektedirler. Bunun yanı sıra değerler subjektif bir nitelik taşımakta ve insanlar bu değerleri benimserken duygularını baz almaktadırlar (Doğan, 2014).

Toplumsal hayatın bir parçası olan insanlar varlıklarını devam ettirebilmek ve diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler yürütmek için değerlere gereksinim duymaktadır. Değerler hem insan hem de toplumlara kılavuzluk etmekte yani insanların nerede ne şekilde davranış sergilemelerinde önemli rol üstlenmektedir (Turan & Ulusoy, 2014). İnsanın içerisinde yer aldığı toplum ile uyumlu olması sahip olunan değerlerin ortak noktada bulunduğu da bir göstergesidir. Değişimin kaçınılmaz olduğu günümüzde saygı, sevgi, inanç, dürüstlük, aileye verilen önem gibi değerlerin eskisi kadar kabul görmemesi hem insan hem de toplum üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır.

Toplumları birbirlerinden farklı kılan kültürel yapıları aynı zamanda değer yargıları arasında da farklılık meydana getirmektedir. Bir toplum tarafınca en fazla kabul gören değer adaletken başka bir toplum sevgi, saygı değerini ön planda tutmaktadır. Kısacası bir toplum hangi davranış şekillerini onaylamışsa, neye inanmışsa işte tüm bu olgular değer olarak kabul edilmektedir (Özbay, 2002).

İnsanların sahip olduğu hak ve özgürlükler yazılı kurallarla güvence altına alınsa dahi kimi durumlarda bu kurallar yetersiz kalabilmekte ve değerlerin varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında toplumların maddi çıkarları uğruna insanları öldürmesi, hırsızlık, gasp, çocuk istismarı, yaralama gibi olumsuz durumlar toplumsal düzeni alt üst etmekle kalmamış yaygınlaşan pozitivist eğitim anlayışının kabul etmediği olguların eğitimin dışında tutulması toplumları günden güne hüsrana sürüklemiştir.

Hızla gelişen teknoloji, toplumların eğitim ve kültür anlayışını da etkilemektedir. İnsanlar arasındaki mesafeleri ortadan kaldıran teknoloji, beraberinde yan yana olan insanlar arasına da mesafeler koymaktadır. Değerlerin korunup yaşanmadığı toplumlar gelişen bu teknoloji karşısında günden güne yozlaşmaktadır. Gün geçtikçe artan savaşlar, şiddet olayları, göçler, cinayetler; azalan hoşgörü, sevgi, saygı gibi değerler toplumlar için sorun teşkil etmektedir. Manevi değerlerin arka plana atılıp maddiyatın ön plana çıkarılması da toplumsal düzenin sarsılmasına zemin hazırlamaktadır. Yaşanılan bu olumsuz durumlar karşısında toplumlar varlıklarını devam ettirebilme ve refah bir toplum olma noktasında eğitim anlayışlarında değerlere yer vermişlerdir.

Değerlerin yaşanması ve korunması noktasında özellikle eğitici ve öğretici yönü ağır basan hikâye ve roman türündeki edebi eserler önemli bir işleve sahiptir. Bu eserler aracılığıyla kazandırılması istenen değerler somutlaştırılarak okuyucuya sunulmaktadır. Okuyucular bu eserlerde karşılaştıkları karakterler ile kendisi arasında özdeşim kurmakta, zaman zaman karakterin tutum ve davranışlarını rol model almaktadır. Model aldığı karakter olumlu niteliklere sahipse okuyucu da bu nitelikleri kendi yaşamına aktarmaktadır. Bunun sonucu olarak değerler, edebi eserler sayesinde hem korunup gelecek nesillere aktarılmakta hem de okuyucu tarafından benimsenmektedir.

1990 sonrasında edebiyat dünyasında hikâye ve roman türünde kaleme aldığı eserlerle öne çıkan yazarlar arasında yer alan Cihan Aktaş'ın eserleri bu çalışmamıza kaynak teşkil etmektedir. Yaptığımız çalışmalar neticesinde elde ettiğimiz bulgular hem edebi eserler hem de değer kavramı ile ilgili yapılacak başka çalışmalara kaynak olacaktır. Bu noktada amacımız hem evrensel hem de kültürel değerler hakkında bir çerçeve çizerek Cihan Aktaş'ın hikâye ve roman türündeki eserlerinde

hitap ettiği kitleye kazandırmaya çalıştığı değerleri öne çıkarmak, elde ettiğimiz sonuçları değerlendirmektir. Bu noktada çalışmamızda Cihan Aktaş'ın Acı Çekmiş Yüzünde (2017a), Ağzı Var Dili Yok Şehrazat (2018a), Ayak İzlerinde Uğultu (2016b), Azize'nin Son Günü (2018b), Bana Uzun Mektuplar Yaz (2016a), Duvarsız Odalar (2017c), Fotoğrafta Ayrı Duran (2018c), Halama Benzediğim İçin (2019), Kızım Olsan Bilirdin (2017b), Kusursuz Piknik (2017d), Seni Dinleyen Biri (2016c), Sınıra Yakın (2012), Son Büyülü Günler (2017e), Suya Düşen Dantel (2018d), Şair ve Gecekuşu (2021), Şirin'in Düğünü (2018e), Unutulmayan (2018f), Üç İhtilal Çocuğu (2020) adlı eserleri adil olma (adalet), aileye verilen önem, arkadaşlık, barış, bilimsellik, cesur olma, çalışkanlık, dayanışma, demokrasi, dürüstlük, fedakârlık, hoşgörü, iffetli olma, inanç, kanaatkârlık, misafirperverlik, özgürlük, sabır, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri bağlamında incelenmiştir.

Yapılan bu çalışmada betimsel nitelikte tarama modeli kullanılarak yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından yapılan sınıflandırmalarda öne çıkan ortak değerler içerisinden yirmi beş adet değer çerçevesinde söz konusu eserler okunmuş ve not alarak okuma, ileti çıkarma, değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Elde edilen değerlere yönelik iletilerin eserlerde nasıl ele alındığı tespit edilmiş ve bu iletiler yorumlanarak sonuçlara ulaşılmıştır.

“...halkın yoksulluk içinde yaşadığını, düzenin adaletsiz bir düzen olduğunu anlatırdı. Gemisini yürüten kaptandı bu düzende. Zengin çocukları kuş sütü eksik kahvaltılardan sonra özel arabalarla okula götürülürken köy çocukları okuyabilmek için kuru ekmele karda kışta kilometrelerce yol yürümek zorunda kalıyorlardı” İhtilal yıllarında yaşananları ele alan Üç İhtilal Çocuğu [ÜİÇ], 2020, 51) adlı eserde, toplumsal adaletin olmadığı vurgulanmaktadır.

“Elbette adaleti sağlamak için, mazlumun adı yerde kalmasın diye. Mert Köroğlu, Yiğit Köroğlu! Kabul, yüzyılımız büyük icatlara sahne oldu ama karşılığında kahramanlık, mertlik, kişilik gibi değerler silikleşti” (Halama Benzediğim İçin [HBI], 2019, 150). “Gugu” adlı hikâyede mertliğiyle ön plana çıkarılan Köroğlu, aynı zamanda zalimlere karşı mazlumların yanında yer alarak adaleti ön plana çıkarmaktadır.

Adalet değeri; miras konuları, kişiler arası maddi eşitsizlikler, toplum içerisinde adil yönüyle tanınan kişiler ve adaletin çocuklara kazandırılma yolları şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen adalet değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1

Adalet Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	51
2.	Halama Benzediğim İçin	15-150
3.	Duvarsız Odalar	16
4.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	57-245
5.	Şirin'in Düğünü	33-39
6.	Sınıra Yakın	185
7.	Seni Dinleyen Biri	81
8.	Ayak İzlerinde Uğultu	46
9.	Acı Çekmiş Yüzünde	10
10.	Fotoğrafta Ayrı Duran	103
11.	Şair ve Gecekuşu	90-159-220-427-523

“Başka ailelere benzememiz hiç gerekmiyor, her ailenin kendine özgü kuralları olabilir, olmalı... Sofranın kurulduğu saatte sofrada olmadığınız için ayrı yeniyor yemekler ve siz gecikerek geldiğiniz için iki saat bekliyor sofa” (Kusursuz Piknik [KP,] 2017, 168). Aile bireylerini birbirlerine bağlayan en önemli etmenlerden biri de birlikte geçirilen zamanlardır. Ortak yaşantı sonucu bireyler arası ilişkiler daha sağlam temellere oturtulmaktadır.

Evliliğin de bir çağı var, geçirmemek lazım. Kızlar üniversiteyi bitirince iş arama telaşına düşüyorlar. Sonra diyorlar ki, evimiz barkımız olsun, kirada oturmayalım. Arabamız olsun, duraklarda sefil olmayalım. Cepleri para görünce de kimseyi kendilerine yakıştırmıyorlar. Yıllar geçiyor. Gün geliyor, beğendikleri onları beğenmez oluyor (Sınıra Yakın [SY], 2012, 203/204).

Eserlerde özellikle belirli bir yaşa gelmiş kadınların evlenmeleri toplum tarafından teşvik edilmekte hatta bazen bu teşvik baskı derecesine ulaşmaktadır.

Aileye verilen önem değeri; aile bireylerinin ortak yaşantıya sahip olmaları, evlilik yaşına gelen kadınların evliliğe teşviki, aile bireylerinin sorumlulukları, aile değerlerinin korunma çabaları şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen aileye verilen önem değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2

Aileye Verilen Önem Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	77-84-103
2.	Kusursuz Piknik	16-74-168
3.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	39
4.	Şirin'in Düğünü	13-45-187-205-407
5.	Sınıra Yakın	31-35-42-124-203/204-301/302-487
6.	Seni Dinleyen Biri	17-28-38-70-140
7.	Ayak İzlerinde Uğultu	105
8.	Unutulmayan	13-221
9.	Son Büyülü Günler	64
10.	Fotoğrafta Ayrı Duran	35
11.	Şair ve Gecekuşu	54-61/62-82-85/86-109-111-140-158-258-507-508

“Nilüfer ve Türkan olmalı yanımda ya da ikisinden biri. Düşünüyorum da onlar beni öz kız kardeşimden daha iyi anlıyorlar. Aynı şey onlar açısından da geçerli, biz artık kardeş gibi olduk, bu gidişle birbirimizden nasıl ayrılacağız bilmiyorum” (Bana Uzun Mektuplar Yaz [BUMY], 2016, 280). Yatılı okullarda, aileden uzakta eğitim öğretim gören bireyler arasında kurulan arkadaşlıklar herhangi bir kan bağı olmamasına rağmen kardeşlik duygusu barındırmaktadır.

“Biz eski arkadaşız. Hatice benim yattığım odada saat, telefon, kablo, mesela bir bilgisayar kablosu, böcek ilacı, klima esintisi bulunmasından hoşlanmadığımı bilir mesela. Fotoğraf çektirirken sol tarafımla görünmek istediğimi de bilir, ona göre yerleşir yanıma” (KP, 2017, 151). İnsanların “arkadaş” olarak nitelendirdikleri bireyler, karşı tarafı çok iyi tanımakta, nelerden hoşlandığını nelerden hoşlanmadığını iyi bilmekte ve bunlara uygun hareket etmektedir.

Arkadaşlık değeri; uzun yıllar devam eden arkadaşlıklar, iyi bir arkadaşın sahip olması gereken özellikler, ailenin boşluğunu dolduran arkadaşlar, akraba-arkadaş kıyaslamaları şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen arkadaşlık değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3

Arkadaşlık Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	36
2.	Halama Benzediğim İçin	7- 78
3.	Kusursuz Piknik	151
4.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	38-92-94-280-366
5.	Şirin'in Düğünü	79-104-182
6.	Seni Dinleyen Biri	75/76
7.	Ayak İzlerinde Uğultu	36
8.	Unutulmayan	194-213
9.	Şair ve Gecekuşu	15-65-336/337-375

“Uzlaştırıcılık, evet; bu da ortak huyumuz. Halam rahmetli kimseyle küskünlük yaşamadan Hakk'ın rahmetine kavuştu. Sağlığında da ehtileri, kayınbiraderleri arasında arabuluculuk yapmak için çok gayret sarf etmişti. Bununla birlikte, tuhaf değil mi, en sevdiği türküyü onun, ‘Küstürdüm barışmam, ayrıldım kavuşmam’ türküsü” (HBI, 2019, 22). İnsanlar arasında sağlıklı iletişimin devam etmesi için dargınları, küskünleri yakınlaştırma görevini üstlenen bireylere ihtiyaç vardır. Bu bireyler toplum içerisinde uzlaştırıcı yönleriyle ön plana çıkmaktadır.

“Sarılıp barıştık, ama ikimiz de o konuşmanın utancını hiç unutmadık ayrıldığımız ana kadar” (SY, 2012, 110). Özellikle aile büyüklerinin vefatından sonra geride kalanlar arasında yaşanan vasiyet tartışmaları kimi zaman tatlıya bağlanmaktadır.

Barış değeri; sorun yaşayan aile bireyleri arasında sonradan oluşan barış ortamı, insanlar arası uzlaştırıcı kişiliğe sahip olan kişiler şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen barış değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4

Barış Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	23
2.	Halama Benzediğim İçin	22
3.	Kusursuz Piknik	86
4.	Şirin'in Düğünü	416
5.	Sınıra Yakın	79-110-246/247-374
6.	Seni Dinleyen Biri	185
7.	Unutulmayan	37-41
8.	Acı Çekmiş Yüzünde	88

“Doktorasını verdikten sonra Tarih Enstitüsü'nde ilmi işçi olarak çalışmaya başlamıştı... Üniversite dergilerinde iki makalesi peş peşe yayınlanmış, bunlardan Nizami'nin eserlerinde tarihi materyalizmi doğrulayan öğeleri incelediği makalesi, büyük ilgi görerek birkaç dile tercüme edilmişti” (Azize'nin Son Günü [ASG], 2018, 19). Eserlerde özellikle kadın karakterlerin büyük fedakarlıklar sonucu akademik çalışmalara imza atmaları işlenmektedir.

Şeyh, öğrenci yetiştirdiği bu medresenin özel bir bölümünü eğitim ve zikir için ayırmıştı. Ruh hastalıkları musiki ile tedavi ediliyordu ayrı bir bölümde. Caminin içinde Hamza Sultan Hazretlerinin talebeleri Habib-i Karamani ve altı arkadaşının türbeleri de yer alıyordu. Kendisinden sonra tarikat eğitimini, tarikat sancağını manevi kardeşlerinden biri üstlenmişti şeyhin. Mehmet Nuri Efendi bu geleneğin son temsilcisiydi işte. İyi bir eğitim görmüş, Arapça ve Farsçanın yanında Fransızca da bilen bu genç şeyh, tarikat ehlini tekkede halvet ve ibadet için bir araya getiriyor, böylelikle Şeyh Hamza'nın eğitim programını sürdürüyor (Şair ve Gecekuşu [SVG], 2021, 89).

Eserlerde toplum içerisinde öne çıkan karakterlerin, ilim irfan sahibi bireyler yetiştirme noktasında yaptıkları işler üzerinde durulmaktadır.

Bilimsellik değeri; tasavvuf ilmi, astroloji bilimi, ilim irfan sahibi olmanın önemi, bilim insanları şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen bilimsellik değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5

Bilimsellik Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	36-51
2.	Halama Benzediğim İçin	21
3.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	96
4.	Azize'nin Son Günü	18-104
5.	Seni Dinleyen Biri	37/38-64-263-326
6.	Son Büyülü Günler	9-27-48
7.	Şair ve Gecekuşu	89-293-447

“Atsız'ın kaleminde, Bumin Kağan'ın torunu, Çuluk Kağan oğlu Kür Şad, korku bilmezdi. Kırk arkadaşıyla birlikte Çinlilerin elinde tutsak olan Göktürkleri kurtarmak isterken ölmüştü ama yenilmemişti” (ASG, 2018, 49). Hüseyin Nihal Atsız'ın kaleme aldığı eserlerden çeşitli örnekler sunulurken cesaret değeri vurgulanmaktadır.

Amasya'dan Atkaracalar'a kadar erkek kılığında ve aç bılaç, günlerce yürümüşü akrabalarına ulaşmak için, nasıl başarmıştı bunu? Bir yandan acıyordu ona, kimi kimsesi yok sayılırdı çünkü ama aynı zamanda hayranlık duyuyordu, ihtiyar bir adamla evlenmemek için erkek kılığında yollara düşecek kadar gözü kara, cesurdu (ŞVG, 2021, 451).

Cesaret değeri, sadece erkek karakterlerin değil aynı zamanda kadın karakterlerin de sahip olduğu bir değer olarak işlenmiştir.

Cesaret değeri; gerçek hayatta, edebi türlerde, filmlerde yer alan cesur karakterler, erkeklik göstergesi, başörtülü kadınların toplumda var olma cesareti şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen cesur olma değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6

Cesur Olma Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	17-22-40
2.	Kusursuz Piknik	67
3.	Duvarsız Odalar	109
4.	Azize'nin Son Günü	49
5.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	50-313
6.	Şirin'in Düğünü	303
7.	Sınıra Yakın	86-266/267
8.	Ayak İzlerinde Uğultu	35
9.	Şair ve Gecekuşu	451

“Taktikler, ince hesaplar, hatırlı abiler... Bense çalışkanlığıma güvendim hep, ağırlık kaldırma yeteneğime, bunun için kendimi zorlama irademe” (KP, 2017, 71). İnsanların para kazanmak için bir işe girebilmeleri noktasında başkalarının referansına değil verilen emeğe, çalışmaya dikkat çekilmektedir.

“Atatürk'ün türlü haklar verdiği kurtarılmış kızlardık, diye düşündü, bu nedenle Atamıza layık olmak için çok çalışmalı, başarılı olmalıydık” (Seni Dinleyen Biri [SDB], 2016, 114). Savaş

yıllarında yaşanan sıkıntıları romanlardan okuyan, filmlerde gören kahraman tüm bu olumsuzlukları yaşamadığı için çalışmayı ve başarmayı kendisine bir görev olarak görmektedir.

Çalışkanlık değeri; iş ve eğitim hayatında çalışkan olmak, emek vererek bir mevkiye gelmek şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen çalışkanlık değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7

Çalışkanlık Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Kusursuz Piknik	50-71
2.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	11-17-86-158
3.	Şirin'in Düğünü	47-400
4.	Seni Dinleyen Biri	114-216
5.	Unutulmayan	14
6.	Acı Çekmiş Yüzünde	64
7.	Şair ve Gecekuşu	378

“Kimse işten güçten yüksünmüyordu bu evde, yaşlı kadınlar bile bir işin ucundan tutuyorlardı ellerinden geldiğince ve işler yolunda gitmese bile hiçbiri etrafi huzursuz eden bir telaşa kapılmıyordu” (Şirin'in Düğünü [ŞD], 2018, 526). Özellikle kalabalık ailelerde, bireyler üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeli, taşınması gereken yükler paylaşılmalıdır.

“Fitnat belirip kaybolan uzun kuyruklu bir böcek yüzünden huzursuz oldu diye duvardaki gedikleri kapatmanın bir yolunu aradı geldiğimiz günün sabahı. Böcek korkusu hepimizi harekete geçirdi, el birliğiyle kil, kireç ve çakıl taşından bir harç yaparak delikleri kapatmaya başladık” (ŞVG, 2021, 149). Aile bireyleri, birlik beraberlik içerisinde hareket ettiklerinde yapılması zor ve zaman alacak olan işler kısa süre içerisinde ve kolayca tamamlanmaktadır.

Dayanışma değeri; olumlu durumlarda sahip olunması gereken bir değer şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen dayanışma değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8

Dayanışma Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	43
2.	Azize'nin Son Günü	52-133
3.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	20-111
4.	Şirin'in Düğünü	62-526/527
5.	Sınıra Yakın	200
6.	Seni Dinleyen Biri	23
7.	Şair ve Gecekuşu	149

Nasılsa hafta içinde gelebiliriz Kadıköy'e ama her gün miting olmuyor. Hiç büyüme istememenin bir yolu gibi görünüyor olmalı sana mitingler. Peki, çocuğu ne yapacaksın? İzdiham olur, polisler filan, gerek var mı yani şuncacık çocuğun bunları yaşamasına? O benimle sınırlardan geçiyor, mitinge de gelebilir (Unutulmayan [U], 2018, 202).

“Etrafta hala birkaç pankart dolaşiyor, yerlerde broşürler. Dünya Susma, Emperyalizmin Ortadoğu'daki Temsilcisi Olmayacağız” (U, 2018, 203). Eserlerde İstanbul'da yapılan mitingler üzerinde durularak demokrasi değeri ele alınmıştır.

Demokrasi değeri; seçim, yönetim şekli, miting şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen demokrasi değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9

Demokrasi Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Kusursuz Piknik	48
2.	Azize'nin Son Günü	78
3.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	69-90
4.	Sınıra Yakın	267
5.	Unutulmayan	90-149-202/203
6.	Acı Çekmiş Yüzünde	105

“Bana geldiğinde on yedi yaşındaydı, diyerek annemi gösterdi. Annesi onu bana emanet etti, ben de o emanete hiç hıyanet etmedim” (KP, 2017, 38). Emanet edilen maddi ve manevi varlıklara sahip çıkma şeklinde ifade edilen dürüstlük, bazen de bireylerin hayat arkadaşlarına göstermesi gereken bir değer olarak görülmektedir.

“Kim ne derse desin vicdanının sesini dinle

Dünya nimeti için asla namerde boyun eğme... En çok dürüstlük ve mertlik üzerine şiir değeri düşük ama zengin kafiyeli mısralar yazardı. Ne olursa olsun doğru yoldan şaşmamalıydı insan” (Acı Çekmiş Yüzünde [AÇY], 2017, 30). Eserlerde karakterlerin yazdıkları şiirlerde bile dürüstlük konusu işlenmektedir.

Dürüstlük değeri; emanete ihanet etmemek, doğruları söylemek ve hilekâr olmamak şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen dürüstlük değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10

Dürüstlük Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Halama Benzediğim İçin	74-75-100
2.	Kusursuz Piknik	13-38-97-144
3.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	70
4.	Duvarsız Odalar	117
5.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	114
6.	Şirin'in Düğünü	39-172
7.	Sınıra Yakın	252
8.	Seni Dinleyen Biri	115-199
9.	Ayak İzlerinde Uğultu	11-140
10.	Acı Çekmiş Yüzünde	30
11.	Fotoğrafta Ayrı Duran	34
12.	Şair ve Gecekuşu	67

“Babası ise her fırsatta çocukları için yaptığı fedakârlıktan söz edip beklentilerini anlatıyor. Ben okuyamadım, çocuklarım okusun diyerek geldiği bu kentte girip çıkmadığı iş kalmadı. Bu önemli değildi ama...” (ÜİÇ, 2020, 82). Eserlerde özellikle anne ve babalar, kendi hayatlarında eksik olan ne varsa çocukları yaşamasın diye maddi ve manevi fedakarlıkları göze almaktadır.

“Kerbela Vakası'nı okuyunca Hazreti Hüseyin'in özverili tutumunda Müslüman Kür Şad'ı bulmuştu. Vey ırmağı yanında Kür Şad, Kerbela Çölü'nde Hazreti Hüseyin. İkisi de yüce değerler için ölüme gitmişlerdi” (ASG, 2018, 54). Eserlerde, karakterlerin yaptığı tefsir ve hadis külliyatlarında da fedakarlık değeri işlenmiştir.

Fedakârlık değeri; toplumda öne çıkan fedakâr kişiler, evlilikte fedakârlığın önemi ve anne babaların evlatları için yaptığı fedakârlıklar şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen fedakârlık değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 11

Fedakârlık Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	39/40-61-82
2.	Halama Benzediğim İçin	14
3.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	28
4.	Duvarsız Odalar	26
5.	Azize'nin Son Günü	54
6.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	20-179
7.	Şirin'in Düğünü	198
8.	Sınıra Yakın	201-300-449
9.	Seni Dinleyen Biri	116-212-278
10.	Suya Düşen Dantel	63/64
11.	Acı Çekmiş Yüzünde	29
12.	Son Büyülü Günler	77
13.	Şair ve Gecekuşu	46-314

“Naciye Hala karadut yerken niye bu kadar ses çıkarıyor ki... Dişleri protez de o yüzden, yaşlılara karşı biraz daha anlayışlı olmalısın” (KP, 2017, 139). Yaş ilerledikçe bireylerde görülen değişimler gençler tarafından hoş karşılanmamaktadır. Gençlerin de bir gün yaşlanacaklarını düşünüp yaşlı insanlara karşı daha anlayışlı olmaları üzerinde durulmaktadır.

“Türk, Kürt ne demek, burada gurbette hepimiz bir köylü sayılırız, birbirimize destek olmalıyız, birbirimizin kusurlarını kapatmalıyız” (BUMY, 2016, 77). Bireyler arasındaki millet, din, siyasi görüş gibi farklılıklar bir çatışmaya sebep olmamalı ve bireyler karşılıklı hoşgörü çerçevesinde birbirlerine yaklaşmalıdır.

Hoşgörü değeri; genç, yaşlı, büyük, küçük her yaşta insana ve insan dışındaki canlılara gösterilmesi gereken bir değer olarak okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen hoşgörü değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 12

Hoşgörü Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	16-61-69
2.	Halama Benzediğim İçin	52
3.	Kusursuz Piknik	138
4.	Duvarsız Odalar	19
5.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	12-77
6.	Şirin'in Düğünü	25
7.	Sınıra Yakın	60-278-281
8.	Unutulmayan	38-84

“Bir kere ilk Müslümanlardan biri Ayşe, ikincisi açık yürekliliği ve nesnelliliğiyle bizler için hala bir bilgi kaynağı, üçüncüsü cesur ve dirençli, dördüncüsü, namusuna kara çalmaya yönelik iftiradan ayetlerle aklanmış bir kadın” (SDB, 2016, 27). Eserlerde, iffetli yönüyle öne çıkan tanınmış kişilerden örneklemeler yapılmaktadır.

“Eskiden hele Doğu'daki küçük şehirlerden geçerken izbe büfelerde üzerinde çıplak kadın resimleri bulunan dergileri gördüğümde o kadınlar adına hem utanır hem öfke duyardım, evindeki bacısını anasını kara çarşafı örterken o dergileri seyreden, satın alan adamlara da öyle” (Duvarsız Odalar [DO], 2017, 34). Gelişmemiş, erkek egemenliğinin hakim olduğu toplumlarda erkekler, kadınları arka plana atarak sınırsız bir özgürlükle yaşamlarına devam etmektedir.

İffetli olma değeri hem kadın hem erkeklerin sahip olması gereken bir değer olarak okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen iffetli olma değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 13

İffetli Olma Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	25
2.	Halama Benzediğim İçin	128
3.	Kızım Olsan Bilirdin	54
4.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	31
5.	Duvarsız Odalar	34-127
6.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	54-70-110-176
7.	Şirin'in Düğünü	209/210-421
8.	Sınıra Yakın	61/62
9.	Seni Dinleyen Biri	27-102-106-160-190-249-380
10.	Ayak İzlerinde Uğultu	25
12.	Son Büyülü Günler	46
13.	Şair ve Gecekuşu	107-209-246-388/389

“Bu arada bir trafik kazası geçirdik. Sol bacağımda bir platin var şimdi. Buna şükrediyorum, araba hurdaya dönmüştü neredeyse” (KP, 2017, 170). Bireyler, yaşadıkları olumsuzluklara takılıp kalmak yerine nelere sahip olduklarını düşünüp şükretmeleri gerekmektedir.

“Ölüm hayatın göbeğinde olduğu halde, ölümsüzlüğün sırrına erişilmiş gibi bir inkâr bir inkâr. ‘Her nefis ölümü tadacaktır’ mealindeki hadis-i şerifin yazılı olduğu bir afişin niye göz önünde olmaması gerektiğini savunmaya çalışıyordu bir hümanist aydın” (DO, 2017, 86). Eserde yakın bir arkadaşını kaybeden karakter, ölümü sorgulamaktadır.

İnanç değeri; genel olarak şükür, tevekkül, dua, ibadet, kul hakkı, kadere iman, sahabeler, Peygamber sünneti, hadis, helal, haram, tövbe şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen inanç değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 14

İnanç Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	25-50-54-110
2.	Halama Benzediğim İçin	72
3.	Kızım Olsan Bilirdin	23-56-64-119
4.	Kusursuz Piknik	138-170
5.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	20-52-120-145
6.	Duvarsız Odalar	86-106-157-164/165
7.	Azize'nin Son Günü	17-23-25-62
8.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	72-116-189-228-258-286/287
9.	Şirin'in Düğünü	48-72-108-113-147-200-204/205-207-217-230-250-278/279-430-468-527-531-562
10.	Sınıra Yakın	9-53-64-85-91-106-127-141-144-212/213-244-319-471
11.	Seni Dinleyen Biri	7-14-15-45-54/55-87-112-116-241-242-322/323
12.	Ayak İzlerinde Uğultu	58-59-63-115-121-122
13.	Suya Düşen Dantel	36-66
14.	Unutulmayan	83
15.	Acı Çekmiş Yüzünde	23-103- 103/104-164-165
16.	Son Büyülü Günler	118/119
17.	Fotoğrafta Ayrı Duran	13
18.	Şair ve Gecekuşu	21-58-118-157-193-240-346-438-457-507-530/531-539-540

“Naciye bir dönemde nefis tezkiyesi adına hep aynı elbiseyi giydiğini anlatırdı. Akşam yıkar, sabah giyermiş aynı elbiseyi; Hazreti Fatıma anamızın kanaatkâr kişiliğine özendiği için” (KP, 2017, 113). Eserde toplumca bilinen kanaatkar bireylere örneklemeler yapılmaktadır.

“Ne çok kadın daha güzel giyinmediği için ağlıyor, ne çok kadın ucuz et kuyruğunda bekliyor, ne çok kadın arsızlığa vuruyor kendini ve arsızlığı da utanmayı da unutan sözcüklere... Ne çok kadın daha güzel bir ev, daha güzel mobilyalar daha şık giysiler, daha başarılı ve tumbul çocuklar için gam çekiyor, paralıyor kendini... O ise yetinmeyi biliyor hala. Ya da hiç olmazsa çevresindekilere göre elinde olanla yetinmeyi bilebildiğini sanıyor” (ÜİÇ, 2020, 25/26).

Kanaatkarlık değeri karşıt durumlar içerisinde verilerle okuyucuya sunulmaktadır.

Kanaatkârlık değeri; kanaatkâr kişiler ve azla yetinmek şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen kanaatkârlık değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 15

Kanaatkârlık Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	25/26-57-90
2.	Kusursuz Piknik	113
3.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	18-169/170
4.	Şirin'in Düğünü	216
5.	Ayak İzlerinde Uğultu	58

...Sonra sizleri şu tarafa, iç odalara alalım, orada rahat edersiniz dedi delikanlı. Bir şerbet getirdiler o arada ve oturduğumuz sandalyelerin yakınındaki sehpalara da baklavaya benzeyen sarıburma isimli bir tatlıyla, zeytinyağı yaprak sarması dizili tabakları sıraladılar. Çay istersek çay, kahve istersek kahve, ayran istersek ayran gelecek (SY, 2012, 357/358).

Türk toplumlarının en belirgin özelliklerinden biri olan misafirperverlik, her koşulda olması gereken bir değer olarak işlenmektedir.

“Kutular dolusu yenilemez hale gelmiş, taş sertliğinde veya dağılıp ufalanmış lokumlar, çikolatalar... Birkaçını açıp sonunda hepsini atılmak üzere bir poşete doldurdular. Bunca kutu bunca ihtiyat... Annesi bu evi, her an misafir ağırlayabileceği bir hazırlık içinde tutardı” (U, 2018, 33). Misafir payı olarak ayrılan her türlü ikram, misafire verilen önemin göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Misafirperverlik değeri; misafire hürmet ve ikramda bulunmak şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen misafirperverlik değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 16

Misafirperverlik Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Halama Benzediğim İçin	52
2.	Kızım Olsan Bilirdin	43
3.	Şirin'in Düğünü	302/303
4.	Sınıra Yakın	357/358-361
5.	Seni Dinleyen Biri	228-267
6.	Unutulmayan	33-47-222
7.	Son Büyülü Günler	63
8.	Şair ve Gecekuşu	44/45-172-442-529

“Asla tutsak edilemez sanılan Türk insanı on yıldır tutsaklık hayatı sürdürüyordu, on yaşına basmıştı Çin'de doğanlar, on yıldır töresiz, bayraksız, tutsak yaşıyordu yavrukurtlar... Bumin

Kağan'ın torunu, Çulluk Kağan'ın oğlu Kürşad'la arkadaşları bu tutsaklığa daha fazla tahammül edememişlerdi” (BUMY, 2016, 148). Özgürlüğüne düşkünlükleriyle tanınan Türk toplumları, bu değerini kaybetmeme uğruna tarih boyunca mücadele etmiştir.

“...çünkü o modern bir genç kadındı, çocuklarını özgür bir ortamda doğurup büyütecek ve o özgür ortamda ülkesinin iyiliği için faaliyetlerde bulunacaktı” (SY, 2012, 31). Baskı ve kısıtlamanın hakim olduğu toplumlarda anne ve babaların çocuklarını yetiştirmek için gerekirse göç ettiği durumlar üzerinde durulmaktadır.

Özgürlük değeri; insanların kendi doğrularına göre yaşamaları, baskı ve zorlamanın olmaması şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen özgürlük değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 17

Özgürlük Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Azize'nin Son Günü	55
2.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	148
3.	Şirin'in Düğünü	9
4.	Sınıra Yakın	31
5.	Seni Dinleyen Biri	104-105
6.	Acı Çekmiş Yüzünde	11-44-51

“Çocukluğunda okuduğu menkıbe kitaplarından aklında kalan hayırlı evlatlar gibi sabırlı olabilseydi ya! Olgunlaşacaksın, diye uyardı kendini. Ders çıkaracaksın. Allah'tan yardım dileceksin. O senin anneni annen” (Kızım Olsan Bilirdin [KOB], 2017, 65). Eserde, hasta olan annesi karşısında daha fazla dayanamayan karakterin kendisini sabretme konusunda teşviki anlatılmaktadır.

“Yusuf peygamberin hikâyesi, büyük sınavlar konusunda sabırlı davranan soylu ruhların hayat hikâyelerinin ibretlerle dolu bir örneğiydi” (SDB, 2016, 107). Hazreti Yusuf kıssası ile sabır değerinin önemi vurgulanmaktadır.

Sabır değeri; istenmeyen, zor durumlarda yaşanan olaylara ve kişilere karşı sabretmek şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen sabır değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 18

Sabır Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	25
2.	Halama Benzediğim İçin	19-31
3.	Kızım Olsan Bilirdin	65-77
4.	Duvarsız Odalar	58-108
5.	Azize'nin Son Günü	21
6.	Şirin'in Düğünü	428/429
7.	Sınıra Yakın	75-220
8.	Seni Dinleyen Biri	107-196-323
9.	Unutulmayan	159

“Yaşlı adamın bedeni neredeyse yarı yaşındaki bir genç adamın bedeni kadar sağlam. Bunun farkında olarak övünüyor: Otuz yaşında nasılsam şimdi de aynıyım. Bir solukta çıkıyorum merdivenleri... Her gün duş alırdı. Sabah akşam fanilasını değiştirirdi” (KOB, 2017, 14). Bireylerin gençlik yıllarında edindikleri çeşitli alışkanlıklar yaşlılık dönemlerini daha kolay geçirmelerini sağlamaktadır.

“... beni şifa umduğu her kapıya götürdü, rehabilitasyon merkezlerine taşıdı, bir dönem akupunkturcuya bile gittik birlikte” (SY, 2012, 290). Bireyler kalıcı hasarla sonuçlanan çeşitli yaralanmalar sonucu, eski sağlığına kavuşmak için var olan tüm imkanları değerlendirmelidir.

Sağlıklı olmaya önem verme değeri; düzenli doktor kontrolleri, zamanında ve uygun dozda ilaç kullanımı, zararlı alışkanlıklardan uzak durma şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen sağlıklı olmaya önem verme değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 19

Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Kızım Olsan Bilirdin	14-40-42
2.	Kusursuz Piknik	34
3.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	110-143
4.	Duvarsız Odalar	43
5.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	87-90-93-108/109
6.	Sınıra Yakın	27-290
7.	Seni Dinleyen Biri	121-160-161-166-261
8.	Suya Düşen Dantel	25
9.	Son Büyülü Günler	149
10.	Şair ve Gecekuşu	165-283

“En sevdiği damadıydım, saygıda kusur etmiyordum, niye sevmeyecekti ki beni” (KP, 2017, 38). Bireylerin, çevresi tarafından sevebilmeleri ve kabul görebilmeleri noktasında saygı değeri önemli bir yere sahiptir.

“Hayır faaliyetleriyle tanınıyor Safure Hanım, bu yüzden çok saygı görüyor” (ŞD, 2018, 96). Çevresine faydalı işler yapan bireyler, toplum tarafından el üstünde tutulmakta ve saygı duyulmaktadır.

Saygı değeri; insanların yaş, cinsiyet ve toplumdaki konumlarının saygı değeri konusunda belirleyici faktör oldukları şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen saygı değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 20

Saygı Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	45-118
2.	Kusursuz Piknik	38
3.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	9
4.	Şirin'in Düğünü	96
5.	Seni Dinleyen Biri	344
6.	Unutulmayan	226
7.	Acı Çekmiş Yüzünde	105

“Çünkü üvey annemi hiç mi hiç sevmiyorum. Çünkü annemi hala hayal meyal hatırlıyordum. Yorgun yüzünde ne güzel bir gülüşü vardı annemin! Sadece bana ait bende hatırlanabilir, belki sadece bana güzel bir gülüşü vardı” (ÜİÇ, 2020, 49). Bireylerin yaşları kaç olursa olsun ihtiyaç duyduğu sevgilerin başında anne sevgisi gelmektedir. Küçük yaşlarda üvey anneye sahip olan bireylerde öz annelerine bağlılık duygusu görülmektedir.

... Ona Hz. İbrahim'in hikâyesini anlatmıştı ve İbrahim Suresi'nden ayetler okumuştı. Aşk sınıf ve sınır tanımazdı. Sara bir köleyken İbrahim'in çocuklarının anası olmuş, Yusuf da köleyken Züleyha'nın aşkını kazanmıştı. Hz. Yusuf için Züleyha neyse Hz. İbrahim için Hacer neyse Hz. Muhammed için Hatice neyse Şamil için Patimat ne olduysa sen de benim için o olacaksın, diyordu (ASG, 2018, 66).

Eserde bireylerin birbirlerine duydukları sevgi, tanınmış kişiler örneklendirilerek verilmiştir.

Sevgi değeri; insanlar arası aşk, sevgi gibi duygular, anne sevgisi, çocuk sevgisi şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen sevgi değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 21

Sevgi Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	21-49-78-89
2.	Halama Benzediğim İçin	122-127
3.	Kızım Olsan Bilirdin	9
4.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	28-125-159-168
5.	Duvarsız Odalar	97-127
6.	Azize'nin Son Günü	66
7.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	42-48-53-99-101-110-116-122-179-261-288-294-316
8.	Şirin'in Düğünü	67-75-100-106-112-174/175-178-223-285-339-342-360-367-370
9.	Sımra Yakın	22-35-226-233-414
10.	Seni Dinleyen Biri	369-384
11.	Acı Çekmiş Yüzünde	43-89
12.	Şair ve Gecekuşu	20-25-46-105-119-204-213-226-445-508

Elbette yapması gereken görevleri vardı. Yemek pişmeli, ortalık toparlanmalı, söküklük dikilmeli, çamaşır yıkanıp ütü yapılmalı... Ayrıca kocası işten yorgun argın döndüğünde onu televizyonda izlediği kadınları aratmayacak kadar güzel ve bakımlı bulabilmeyi de ister. Aynalar da parıldamalı, lavabolar ışıltımalı, fayanslarda leke görülmemeli. Kocası bir öğün yediğini öbüründe yememeli (ÜİÇ, 2020, 26).

Eserde, toplumun kadın karaktere biçtiği sorumluluklar üzerinde durulmaktadır.

“Herkes sorumluluğunu bilsin, üzerine düşeni yapsın. Neyim ben bu evde anlamıyorum, kurulu bir makine miyim, sabahtan akşama kadar ortalıkta dönüp duracak. Mutfağa giderken sehpa'nın üzerinde tabakları bardakları, yatak odalarına giderken tokaları fırçaları tarakları toparlıyorum” (KP, 2017, 164). Bir evin yükünü sadece anne karakteri taşıyamamaktadır, aile bireyleri yaşları, güçleri oranında sorumluluk almalıdır.

Sorumluluk değeri; aile bireylerinin ve iş ortamındaki kişilerin birbirlerine karşı sorumlulukları şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen sorumluluk değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 22

Sorumluluk Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	26
2.	Halama Benzediğim İçin	8
3.	Kusursuz Piknik	70-164
4.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	18
5.	Duvarsız Odalar	113
6.	Şirin'in Düğünü	253
7.	Sımra Yakın	123-217/218-393-432
8.	Ayak İzlerinde Uğultu	101-138
9.	Acı Çekmiş Yüzünde	41/42
10.	Şair ve Gecekuşu	76-196-308-457-458

Her fırsatta el ayak yıkamak, saç yıkamak gerekir bu okulda; yoksa pislikten kokarsın. Saçlarını kesinlikle ıslak bırakmamalısın, öyle kolay sinüzit olunuyor ki bu okulda... Sakın ha lifini sabunlu ve ıslak koyma dolabına, havlularını da ranzanın kenarına asarak kuruttuktan sonra yerleştire dolaba, yoksa hemen koku yapıyor (BUMY, 2016, 21).

İnsanların bir arada yaşadığı ortamlarda çeşitli sağlık sorunlarının yaşanmaması için temizlik konusunda hassas davranılmalıdır.

“Tek bir gün olsun dişlerimi misvaklamadan girmeyeceğim yatağa, İsmail de öyle yapmalı” (ŞVG, 2021, 304). Bireylerin kişisel temizliklerine dikkat etmeleri, sosyal ilişkilerini de o derece etkilemektedir.

Temizlik değeri; toplu yaşam alanlarında temizliğe gösterilmesi gereken hassasiyet, çevre kirliliği konusunda duyarlı olmak, kişisel temizliğin önemi şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen temizlik değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 23

Temizlik Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Halama Benzediğim İçin	12-46
2.	Kızım Olsan Bilirdin	50
3.	Kusursuz Piknik	47-53
4.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	21-64-143-154-156
5.	Duvarsız Odalar	12
6.	Bana Uzun Mektuplar Yaz	18-21-48-56-88-99-141-301
7.	Şirin'in Düğünü	429-448
8.	Sınıra Yakın	10/11-120/121-344-454-456
9.	Seni Dinleyen Biri	127-175-196
10.	Ayak İzlerinde Uğultu	121
11.	Unutulmayan	74-197
12.	Acı Çekmiş Yüzünde	114-120-121
13.	Son Büyülü Günler	49
14.	Şair ve Gecekuşu	150-174-175-228-304/305

“Eline tutuşturulan bayrağı hızlı hızlı sallarken yürüdü bir tanka doğru, bir grubun arasında. Asker kışlaya, aklınızı başınıza alın, bu vatan bizim, dedi aksakallı bir adam ve yere düştü” (U, 2018, 94). Milli birlik ve beraberliğe ihtiyaç duyulan zamanlarda bireylerin tek yürek olması vatana duydukları sevginin bir sonucu olarak görülmektedir.

“Bilmediğim kadar ulusçu, fark etmediğim kadar Türkiyeli yetişmişim meğer. İran gümrüğünü geçip de Türkiye tarafına ulaştığımda Türk bayrağını, Atatürk'ün resmini görür görmez bir ilkokul çocuğu gibi heyecana kapılarak ağladığım zamanlar oldu” (SY, 2012, 424). Çeşitli nedenlerle ülkesini terk etmek zorunda kalan bireyler, özünde vatana bağlılık duygusunu da taşımaktadır.

Vatanseverlik değeri; vatan özlemi, vatani için canını feda etmek ve vatan sevgisi şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen vatanseverlik değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 24

Vatanseverlik Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Üç İhtilal Çocuğu	50
2.	Azize'nin Son Günü	57-76-81
3.	Şirin'in Düğünü	151
4.	Sınıra Yakın	201-424
5.	Ayak İzlerinde Uğultu	115
6.	Unutulmayan	94-180
7.	Şair ve Gecekuşu	31-408-436

“Engellilerin daha olumlu koşullarda istihdamı, şehirde rahatlıkla dolaşmalarını mümkün kılan asansörler, rampalar, yürüyen merdivenler için programlar, basın açıklamaları yapıyoruz, kampanyalar düzenliyoruz. Engellilerin davalarını takip ediyoruz... Paneller, konferanslar, engellilere yardım için konserler tertipliyoruz” (SY, 2012, 219). Topluma faydalı olmak amacıyla gönüllü kuruluşlar, farklı etkinlikler düzenlemektedir.

“Şansa tesadüfe bırakılacak kadar boşluklu olmazdı hayat. Balık bilmeseydi bile Halik bilirdi. Ne çok yapılacak iş vardı bu dünyada! Ne çok aç hayvan ne çok yiyecek artığı vardı” (Ağzı Var Dili Yok Şehrazat [AVDYŞ], 2018, 26). Dünya hayatı boyunca hem kendisine hem de başkalarına faydalı olmaya çalışan insanlar, toplum tarafından da kabul görmektedir.

Yardımsızlık değeri; hayvanlara, mağdur insanlara, sokak çocuklarına yönelik yardımlar şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Aktaş'ın hikâye ve romanlarında tespit edilen yardımsızlık değeri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 25

Yardımsızlık Değeri

Sıra	Eserin Adı	İlgili Değerin Yer Aldığı Sayfa Numaraları
1.	Halama Benzediğim İçin	9
2.	Kusursuz Piknik	38-152
3.	Ağzı Var Dili Yok Şehrazat	26-106
4.	Duvarsız Odalar	71
5.	Şirin'in Düğünü	11-88-149-189-284-299-592
6.	Sınıra Yakın	68-89-154-219-326
7.	Seni Dinleyen Biri	79-83-229
8.	Unutulmayan	62-104-217
9.	Acı Çekmiş Yüzünde	63
10.	Fotoğrafta Ayrı Duran	100
11.	Şair ve Gecekuşu	373

Sonuç

Cihan Aktaş, değerleri insan benliğinin yapı taşları olarak tanımlamaktadır (Cihan Aktaş ile Yapılan Görüşme, 12/06/2022). Her ne sebepten olursa olsun insan benliğinde oluşan bir hasarın onarılma yollarından birinin de edebiyat olduğunu düşünen yazar, kaleme aldığı eserlerde en fazla inanç değerini vurgulamıştır. Bu değeri sırasıyla sevgi, temiz olmaya ve aileye önem verme değerleri takip etmektedir. Çalışmamıza kaynak olan eserlerde yazarın en az yer verdiği değer ise kanaatkârlık ve saygı değeri olarak tespit edilmiştir. Bu değerleri de sırasıyla özgürlük ve demokrasi değerleri takip etmektedir.

Kaynakça

Aktaş, C. (2012). *Sınıra yakın* (1. baskı). İz Yayıncılık.

Aktaş, C. (2016a). *Bana uzun mektuplar yaz* (5. baskı). İz Yayıncılık.

- Aktaş, C. (2016b). *Ayak izlerinde uğultu* (3. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2016c). *Seni dinleyen biri* (3. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2017a). *Acı çekmiş yüzyünde* (2. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2017b). *Kızım olsan bilirdin* (3. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2017c). *Duvarsız odalar* (4. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2017d). *Kusursuz piknik* (3. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2017e). *Son büyüklü günler* (2. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2018a). *Ağzı var dili yok Şebrazat* (3. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2018b). *Azize'nin son günü* (3. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2018c). *Fotoğrafta ayrı duran* (2. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2018d). *Suya düşen dantel* (3. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2018e). *Şirin'in düğünü* (2. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2018f). *Unutulmayan* (1. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2019). *Halama benzediğim için* (2. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2020). *Üç ihtilal çocuğu* (5. baskı). İz Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2021). *Şair ve gecekuşu* (1. baskı). İz Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2014). *Sosyoloji kavramlar ve sorunlar*. Pegem Akademi Yayınları.
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi, *Türk Dili*, (602), 112-120.
- Turan, R. & Ulusoy, K. (2014). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. Pegem Akademi.